

waar zouden al die groote uitwerkingen der zonde komen? En hoe zou God toch zulke rechtvaardige straffen op aarde kunnen oefenen, ingeval de zonde een enkel niet ware?

b. Beschouwen wij nu, wat de zonde dan waarlijk is.

†. De zonde is een gemis of eene berooving van de rechte en ver-
eichte wezenlijkheid, goedheid en volmaaktheid, welke de hoedanig-
heid van de vermogens der ziel besmet en bedorven heeft, betrekkelijk
hare zedelijkheid; en tot haar voorwerp hebbende de goddelijke wet,
zoo vervult zij het hart des menschen met afwijking, en liefde en
vanzelfheid tot afwijken van die wet van God, waarom Johannes zegt,
1 Joh. 3 : 4, De zonde ia ongerechtigheid of onwetigheid, en Paulus,
Rom. 3: 20, Door de wet is de kennis der zonde, en hfdst. 4: 15,
Waar geene wet is, daar is ook geene overtreding, gelijk ook hfdst.
7:8, 9; Jak. 4: 12.

††. Volgt hieruit, dat de zonde niet alleen bestaat in de vrijwillig-
heid en dadelijke toestemming van den wil, maar zelfs en voorna-
melijk in de hebbelijkheid, in die booze wangestalte, in een gemis
van hetgeen men moest hebben en in een hebben van hetgeen men
kwijt moest zijn, hetwelk zich door al de zeden vertoont.

b. Slaan wij nu kortelijk gade de beschrijving van dezelve, name-
lijk, de zonde kan beschreven worden te zijn, eene afwijking des men-
schen van het voorschrift der goddelijke wet, van den souverainen,
onafhankelijken God, wijselijk toegelaten ter betooning van de eer
zijner deugden, hetwelk den mensch van alle goddelijke heerlijkheid
en luister berooft, en hem aan de schuld des doods onderwerpt en
besluit.

B. Belangende nu de natuur der zonde, daarin slaan wij gade:

a. Hare afkomst.

1 0 ! de zonde is niet van God, want God is het hoogste goed;
de Heere haat en straft de zonde. Volgens Rab. 1: 13, is de Heere
te rein van oogen, dan dat Hij het kwade kan aanschouwen of ver-
dragen; en Ps. 5 : 5-7 lezen wij: Gij zijt geen God, die lust heeft
aan goddeloosheid, de booze zal bij U niet verkeeren. De onzinnigen
zullen voor uwe o'ogen niet bestaan, Gij haat alle werkers der onge-
rechtigheid. Gij zult de leugensprekers verdoen, van den man des
bloeds en des bedrugs heeft de Heere eenen gruwel. Zoo verre is het
er van af, dat de Heere de oorzaak der zonde zou zijn; integendeel
kan de Heere zelfs geen medelijden oefenen met eenen zondaar, ja,
zelfs niet met eenen schreienden zondaar, buiten zijnen Zoon, omdat
de zonde hem hatelijk en walgelijk ellendig maakt in Gods oogen,
zoodat God hem verdoen moet, omdat hij zijne deugden bemint; van
het licht kan geene duisternis, van de zuivere heiligheid geene on-
heiligheid voortkomen. O! wie dat ongerijmd in den Almachtige ge-
voelen, kunnen geene liefde tot God noch genade hebben, en dragen
het zwarte merk bij zich en voor hun voorhoofd, dat zij naar den
afgrond rennen; maar wel wie zuchten over die booze bedenkingen
in het hart, en onder diepe bestrijdingen, die dagelijks van den booze

als het ware met drek en allerhande vuiligheid bestormd worden, en menigmaal niet kunnen onderscheiden, dat zulks niet **zoo** zeer hunne zonden zijn. Laat ik maar eens iets zeggen, of het nuttig ware voor den **eenen** of anderen. Vrienden! in geval de Heere gehouden ware geweest den val des menschen te voorkomen, en dus den val te beletten, **zoo** was Hij geen God, maar dan was Hij afhankelijk van den mensch, en niet soeverein.

2. Maar **alzo** is de zonde van den mensch **zelve**. O! het verderf is uit ons; wij hebben allen gezondigd, en derven de heerlijkheid **Gods**, Rom. 3': 23, hoewel het waar is, dat er meer aanradende en **aandrijvende** medeoorzaken zijn, zooals : de satan of de booze, ook de aan **zijn** gebied onderworpen wereld, ja, uit oorzaak van de boosheid des harten, **drijven** zelfs zegeningen, ja, oordeelen **Gods**, ja, zelfs de heilige wet van God tot zonde aan. Wij beschouwen hier,

a. Dat de zonde of dit verderf (oorspronkelijk) in menschen ziel berust, en medegedeeld en betoond wordt in het lichaam, voor **zoo**-verre het lichaam de ziel beweegt en ook van de ziel bewogen wordt; zoodat de mensch het onderwerp der zonde is, vermits de Heere eigenlijk en alleen eene wet aan hem heeft kunnen geven. Het is wel waar, dat de natuurlijke drift in de beesten, en de bestendige schikkingen in alle andere redelooze en levenlooze schepselen, wel den naam draagt van eene goddelijke wet der natuur, maar niet anders dan **bij** eenige gelijkheid, en in dien zin zijn de gedochten en monsters ook **afwijkingen** van de natuur. Ook is het wel waar, dat de daden van des menschen zonde wel in de beesten gevonden worden, en dat het kwade over andere schepselen ook is gebracht, niet alleen in de wet van den stootenden os, Ex. 21 : 28, 29, maar voornamelijk in de eerste vervloeking van het aardrijk, terstond na den val, in den zondvloed, in het onderwerpen van het schepsel aan de ijdelheid, doch dit alles buiten de zondige schuld van die schepselen, en alleen tot straf over den zondigen mensch, waarom **wij** lezen, Rom. 8 : 19-22, Dat het gansche schepsel (op zijne wijze, als) zuchtende is met opgestoken hoofde, verlangende naar hunne **vrijmaking**, ten tijde van de openbaring der heerlijkheid der kinderen **Gods**. En vrienden! **zoo** zucht nu ook het redelooze en het **levenlooze** schepsel. O! het eene heeft **geenen** voeder en het andere **kan** niet voortkomen, het vergaait; geen boom kan op zijne **wijze zijne** dankbaarheid **betoonen** door bladeren, bloesem en vrucht, alles ter **oorzake** van de zonden des menschen, onder **welker** gevolgen het zucht.

b. Beschouwen **wij** dat wij dit kwaad, deze zonde en dezen trek des duivels overgeërfd hebben van onze eerste voorouders, Adam en Eva in het paradijs, waar onze naturen **alzo** bedorven **zijn** geworden, dat wij nu allen in zonden ontvangen en geboren worden. Waarin **wij** aanmerken :

†. Dat Adam, (als het hoofd van het menschelijke geslacht, met God in een verbond van werken **gestaan hebbende**,) **dus** als een hoofd van dat verbond gezondigd, en dus al **zijn**e nakomelingen onder die

schuld van die daad, namelijk, van het verbodene eten, gebracht heeft, zoo alsof wij zelve ze van dien verboden boom geplukt hadden, dat blijkt ons overtuigend, Rom. 5 : 12-18.

††. Merken wij aan, dat wij bijgevolg hierdoor onder eene zware, inklevende verdorvenheid, onder eene voortzettende vuiligheid en boosheid, hoofd voor hoofd, geboren worden, ontbloot van, of gestraft met berooving van Gods beeld; Rom. 3 : 23, Wij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods, en Ef. 2 : 1, Dood door de misdaden en de zonden, en hfdst. 4 : 18, Verduisterd in het verstand, vervreemd van het leven Gods; ja, wij worden geboren, niet alleen onder het gemis van de oorspronkelijke gerechtigheid, maar gestraft met iets tegenovergestelds in ons, namelijk, eene goddelooze ongesteldheid, satans beeld, en trek en neiging naar hem en ten kwade. Dus hebben wij eene wet der zonde in ons, Rom. 7 : 11; begerlijkheid vs. 7, Gal. 5 : 17; Onreinigheid, Col. 3 : 7; Vuiligheid, Jac. 1 : 21; Besmetting, 2 Cor. 7 : 1. Dit alles verwekt allerhande gruwelijke daden, waarop dan zware tijdelijke en eeuwige straffen volgen, ja, zelfs een drieërlei dood; want volgens Rom. 6 : 23, is toch de bezoldiging der zonde de dood.

b. Slaan wij nu kortelijk gade den aard der zonde. 0, vrienden!

1. Elke zonde (hetzij dezelve groot of klein is in onze ooggen,) is eene booze gekantheid, eene muiterij en opstand tegen den Heere; dit is des satans trek, welke hij in den val ons aan- en overgezet heeft; ze is niet alleen iets vijandigs van binnen, maar het is niets anders dan enkele vijandschap tegen God, Rom. 8 : 7; daarmede gaat geene liefde en genegenheid tot God gepaard, waarom wij lezen Jes. 26 : 10, dat de goddelooze de hoogheid des Heeren niet aanziet, en Job. 15 : 25, 26, Dat hij zijne hand tegen God uitstrekt, en dat hij zich tegen den Almachtige geweldiglijk aanstelt; dat hij met zijnen hals tegen den Heere aanloopt en met zijne dikke, hoog verhevene schilden. Paulus zegt, 1 Cor. 10: 22, Of tergen wij den Heere? Zijn wij sterker dan Hij? Ja, omdat God goed is, zoo is de zonde te boozter. Salomo zegt, Pred. 8 : 11, Dat des menschen hart in hem vol is om kwaad te doen, en wel daarom, omdat God niet haastig het oordeel over de booze daad brengt. 0, vrienden! waar zal dat met ieder aankomen? zoo van binnen gesteld tegen God. Farao dacht het uit te houden, maar God maakte hem wel klein; zal een stoppel zich tegen het vuur aankanten en opzetten? O! als God eenen mensch bij zijn licht daarvan iets doet zien, en dat bij zijne heiligheid en rechtvaardigheid, dan roept zulkeen uit: Wie kan bij een verterend vuur en bij een eeuwigen gloed wonen? Jes. 33 : 14. Dat is andere taal, dan de zonde niet te achten en zich daarin maar te vermaken.

2. Elke zonde, hetzij groot of klein in onze ooggen, is eene godverzaking, eene godloochening: iedere zonde zegt: daar is geen God. Nadrukkelijk zegt Paulus, Tit. 1 : 16, Zij belijden, dat zij God kennen, maar zij verloochenen [Hem] met de werken, alzo zij gruwelijk zijn en ongehoorzaam, en tot alle goed werk ondeugende; dus is de

zonde eene zware Godonteering, ja, eene ontkenning van **Gods** rechtvaardigheid, heiligheid, waarheid, alwetendheid, **overalteenwoordigheid**, enz. Als een mensch dat van binnen had: God ziet het, o! **hij** zou deze en gene zonde wel laten, gelijk Jozef zeide, Gen. 39 : 9, als **hij** tot zonde verzocht werd: **Zoude** ik zulk een groot kwaad doen, en zondigen tegen den Heere? en van Job lezen **wij**, Job 31: 23, dat de **vreeze Gods** hem tot **eenen** schrik was, en dat hij niet vermocht van **wege Gods** hoogheid. Zeer opmerkelijk is het grondwoord, zonder God in de wereld, dat wij vinden, Ef. 2 : 12; het is te zeggen een atheïst, een ongodist, en vrienden, zoo is zelfs elk gereformeerde, en elk onder ons, die nog onbekeerd is.

3. Elke zonde, hetzij groot of klein in onze **oogen**, staat God naar de kroon en naar den troon, uit **eenen** ongekenden en onnoembaren haat en nijd tegen tegen den Heere, en dus doet ze den Heere (**menschelijkerwijze** gezegd en **Gode** betamelijk verstaan) smarte en moeite aan. Wij lezen Ps. 78: 40, **Zij** deden Hem smarte aan in de wildernissen; en de Heere getuigt, Jes. 43: 24, **Gij** hebt **Mij** arbeid en moeite gemaakt met uwe zonden. De ouden plachten de zonden te noemen **eenen** Godsmoord, omdat elk mensch een hater van God is, en **gij** weet dat dit de wortel des doodslags is; dien men haat, zou men licht het leven **benemen**, als men kon, en de Heere het toeliet; en dus is het de aard der zonde; kon ze, ze zou God van den troon **stooten**. Ziet vrienden! zoo staat het met den aard der zonde.

B. Aangaande nu de grootheid van de zonde, daarin slaan wij het oog:

A. Op de grootheid der zonde in het gemeen.

B. Op de verscheidene trappen in dezelve.

A. Belangende het eerste, daarin slaan **wij** gade:

a. De kracht van de spreekwijzen in den **Bijbel**, alwaar de zonde groot genoemd wordt, als Ps. 25 : 11, Om uws naams wil, vergeef mijne ongerechtigheid, want die is groot; dus, als **wij** de zonden zonder onderscheid, **namelijk**, de minste zoowel als de stoutste, groot noemen, verstaan **wij** er door;

1. De wijduitgestrektheid van de zonden, dat ze hoog en ver gaan; **zij** roepen' uit, Ezra 9: 6, Onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan den hemel; dit leest **gij** ook Gen. 4 : 10, dat Kains ongerechtigheid van de aarde tot God in den hemel riep, vergeleken Jak. 5: 4, waar **wij** lezen, dat de zonden opklimmen tot in de ooren des **Heeren Zebaoth**, en **nadrukkelijk** lezen **wij**, Gen. 6: 11, 13, dat de zonde de aarde vervulde; de aarde was vervuld met wrevel. O! als God iemand hiervan indruk geeft, dan gevoelt **hij** meer, dan **hij** met woorden kan uitdrukken.

3. Als **wij** de zonde groot noemen, verstaan wij er ook door de zwaarte van de zonde. Juda wordt, Jes. 1: 4, genoemd een volk van zware ongerechtigheid, en de Heere zegt aldaar, vs. 14, dat **Hij** moede geworden was hunne zonde te dragen; hierom worden **zij** een last

genoemd, Ps. 38: 5, Mijne ongerechtigheden gaan over mijn hoofd, als een zware last zijn zij mij te zwaar geworden. De mensc'h in zijne blindheid acht de zonde niet veel; hij lacht er om, vermaakt er zich in en roemt wel eens **vrij** uit: dat' en dat heb ik gedaan; maar O, vrienden! als de zonden op **zijn** hart komen, dan zijn **zij** hem zwaar; als God hem niet bewaarde, waartoe zou het niet komen? **Gelijk** het **ging** met Kain, Saul, Judas en anderen. O! als God Zich niet **ontfermde** en in zijnen Zoon zulkeenen voorkwam, zoodat **hij** den weg van ontkoming zag, hij zou in een oogenblik naar den afgrond zinken, en **eenen** worm hebben, die niet sterft, en een vuur van binnen, dat niet uitgebluscht zou worden.

3. Als wij de zonde groot noemen, verstaan **wij** er ook door hare veelheid; **zij** klagen, Ezra 9 : 6, Onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd, en de Heere zegt, Jer. 30 : 15, Wat krijt gij over uwe breuke, [dat] uwe smarte doodelijk is? Om de grootheid uwer ongerechtigheid, [omdat] uwe zonden machtig veel zijn, heb Ik u deze dingen **gedaan**. En o, vrienden ! wie zal de menigte der zonden noemen? **David** zegt, Ps. 19 : 13, wie zal ze verstaan? En dan nog de verborgene; hadden wij er licht in, de tijd zou ons ontbreken; wij zullen u maar **eenige** soorten onder het oog zoeken te brengen. Daar zijn erf- en **dadelijke** zonden, Ps. 51 : 7; Jak. 1: 14, 15. Daar zijn zonden van nalatigheid en van dadelijkheid, Jak. 4 : 17; Matth. 25 : 42, 43, hetgeen opmerkelijk is, dat Jezus daar alleen de zonden van nalatigheid opnoemt, en 1 Joh. 3: 8. Daar **zijn** zonden tegen God, tegen **zichzelve**n en tegen zijne naasten, en dat met gedachten, gebaren, woorden en werken, Spr. 6: 12, 13, 18; Matth. 12: 36 en 7: 23. Daar **zijn** zonden tegen bijzondere goedheden, weldaden en **lankmoedigheden** Gods aan, en tegen de aanbieding van genade. O! dat is een **afkeeren** van Hem, die van de hemelen is, Hebr. 12 : 25, en een verwerpen van het Evangelie. Daar **zijn** zonden tegen licht, kennis en beter weten, en ook uit onwetendheid, Luk. 12 : 42 ; Ps. 19 : 13 ; 1 Cor. 2 : 8 en 1 Tim. 1: 13. Daar **zijn** zonden, die verborgen, en ook, die openbaar geschieden, Ps. 19 : 13, en nadrukkelijk staat er, 2 Sam. 12 : 12, **Gij** hebt het in het verborgen gedaan, maar Ik zal deze zaak doen voor gansch Israël en voor de zon; en ook zijn daar zonden, die heerschen, en zonden, die bij overrompeling of uit zwakheid geschieden; ziet eens omtrent dit laatste, wanneer de zonden al **heerschen**. Dat elk met eenig onderscheid en licht dit stuk bezien mocht! **Wij** zullen het tegenovergestelde tegelijk noemen.

a. Dan heerscht de zonde, als de mensch in zijnen ouden natuurstaat **nog** buiten gemeenschap met Christus is, en met **geene** zonde te doen heeft, als het huis in vrede is van binnen; o, vrienden ! **zou**-den daar de 'zonden niet heerschen? Zij worden zelfs niet gezien, veel minder bestreden en gedood. Die arme man of vrouw meent een goed hart te hebben, **omdat** **hij** of **zij** dood is in zonden en misdaden, en dus van geen kwaad weet; en helaas! derzulken hart is als eene opgebroke stad zonder muur. En vrienden! waar **geene** zonden **be-**

streden en gedood worden, daar heerschen dezelve, en die dooding kan niet geschieden dan door den Geest, Rom. 8 : 13, en die Geest krijgt niemand, dan in de vereeniging met Christus.

b. Dan heerscht de zonde, als de mensch voldaan en weltevreden is in **zijn** omzwerven buiten God en Christus en in de wereld of onder wereldsche menschen, al **zijn** ze uitwendig godsdienstig en burgerlijk. O! den meesten tijd van **zijn** leven bij zulke dooden met **zijn** hart te verkeeren, is een 'droevig teeken; ja,' alle leven buiten God is zonde en heerschende zonde, en dit is niet anders dan Paulus zegt, Rom. 8 : 5, Die naar den vleesche **zijn**, bedenken dat des vleesches is; en 1 Joh. 2 : 1, Zoo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem.

c. Dan heerscht de zonde, als de mensch **vijand** is van, of **onvereenigd** is in **zijn** hart met de godzaligen, omdat zij het zoo nauw nemen; **zulkeen** haat het licht uit liefde tot de zonde, Joh. 3 : 20; 15 : 19.

d. Eindelijk, dan heerscht de zonde, als de mensch, die nog al eenig gemeen werk met zichzelf heeft, op **zijn** laagst en best zijnde in het verborgen, dan niet het meeste werk voor God vindt met die zonden en begeerlijkheden, die hem het liefste **zijn** en welke **hij** het meest aankleeft. O! die zijne liefde tot de zonde niet aanklaagt, die **blijft** op den wortel, en is een dienstknecht der zonde, Rom. 6 : 19, 20. Maar vrienden! het is geen bewijs dat de zonde heerscht, wanneer een kind van God eene onuitsprekelijke kracht van allerlei verdorvenheden gevoelt, dat **hij** verkocht is, en **zijn** wil verstrikt is onder zware boezemzonden, ja, onder liefde en overhellingen van zijne booze natuur en geneigdheid ten kwade. O! vraagt **zulkeenen eens waarover** **hij** meest in het verborgen voor God klaagt, en of die liefde tot het kwade, die **hij** gevoelt, 'hem niet het meeste drukt en verduistert? Ik zeg, **zulkeen strijdt** tegen de zonde, al ligt **hij** onder; de liefde tot het kwade is **zijne** ziel somtijds een drukkende last; o! dat is eene wet der zonde, die **hij** in **zijne** leden gevoelt, Rom. 7 : 23. **Gij** zult zeggen: waarin verschilt **zulkeen** van een natuurlijk mensch? Daarin, vrienden! dat **hij** met dit hart, dat zoo vervuld is met liefde tot het kwade, steeds voor God komt, om wortel en takken geknakt, ja, uitgeroeid te krijgen; ook daarin, dat **hij** zoo blijde is, als God eens op **zijn** hart legt, en als **hij** gevoelt, dat de Heere op zulk een goddelooze wil nederzien, en dien hoogen verzoeningsweg in zijnen lieven Zoon aan zulk eenen gruwelijk gestelde wil openbaren; ja, ook daarin, dat **hij** menigmaal betuigen kan, dat het **zijn** heerlijkste dag zou zijn, als de Heere Jezus zelf over **zijne** bergen van zonden eens blinkend mocht verschijnen, **zijne** hand zelf aan dat kwaad mocht leggen, en dat **hij** zoo nog eens onder den voet mocht krijgen, hetgeen hem nu te onder houdt.

b. Eindelijk slaan wij gade eenige redenen en bijzonderheden, waarom elke zonde, 'hoe gering ook in 's menschen oogen, voor God groot is. Daarom is de minste zonde groot voor God,

1. Omdat ze begaan wordt tegen den majestueuzen, den hoogen,

den ontzaglijken, den heiligen en den heerlijken God. O! als de Heere het op het harte legt, dan ziet hij de minste zonde zoo hoog aan; dan is het gelijk David, Ps. 51: 6, Tegen U, U alleen heb ik gezondigd; en gelijk Ezra, Ezra 9 :6, Mijn God! ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht tot U op te heffen. Hiervan is het, als God iemand zijne zonden recht doet zien, en dus zijne oogen opengaan, dat zulkeen tegelijk Gods hoogte en heerlijkheid op zijn hart krijgt, en dan verfoeit hij zich met Job, Job 42 : 5.

2. Omdat ze begaan wordt onder het oog des alwetenden Gods; volgens Ps. 90 :8, geschieden zelfs de heimelijke zonden in het licht van 's Heeren aangezicht; en volgens Ps. 139 : 2, verstaat God van verre 's menschen gedachten; en naar Hebr. 4 : 13, zijn toch alle dingen naakt en geopend voor de oogen Desgenen, met wien wij te doen hebben. God zegt, Ezech. 11: 5, Ik weet elk een der dingen, die in uwen geest opklimmen; waarbij men eenigermate de zonden des harten kan onderscheiden van deze booze inwerpingen des duivels, namelijk, bij dat opklimmen van binnen. Jezus zeide eens, Luk. 24: 38, Waarom klimmen zulke gedachten en overleggingen in uwe harten op? Hetwelk zeer onderscheiden is van die, als het ware van buiten aangebrachte, schielijke inwerpingen, die wel eens verschrikken. O, vrienden! de stoute zondaar meent de vrijheid te hebben tot zondigen in de duisternis, maar David zegt, Ps. 139 : 12, dat de duisternis is als het licht; en God zegt, Ps. 50 : 21, Gij meent, dat Ik ten eenemaal ben zooals gij. O! dit drukt zulk eene ziel, en doet haar de zonden belijden en verzwaren, en met den Tollenaar, Luk. 18 : 13, van verre staan. Als God iemand licht geeft, dan valt men zoo ter loops niet aan het bidden.

3. Omdat ze begaan wordt tegen een Menschenhoeder. Hetgeen Daniël aan den koning Belsazar zeide, Dan. 5 : 13, Dien God, in wiens hand uw adem is en bij wien al uwe paden zijn, hebt gij niet verheerlijkt. O! dat ziet zulk eene ziel, als hare oogen opengaan, wanneer dit op het hart komt: Heb Ik u niet gedragen als een Vader? Brood, kleederen, het Evangelie gegeven, menigmaal bewaard en gered? Zult gij dan nu dit den Heere vergelden? gij dwaas en onwijs volk! Deut. 32 : 6. O! dan is het voor eene ziel wonderlijk, dat God haar nog draagt.

4. Omdat ze begaan wordt tegen een rechtvaardig God; dit maakt de minste zonde zeer groot. O! het minste kreukje in de volmaakte heiligheid moet God haten en straffen, omdat Hij 'Zichzelven bemint. O! Als God Zichzelven in zijne heiligheid en rechtvaardigheid ontdekt, dan ziet ze dat ze alle oogenblikken blootstaat om met eenen klap weggestooten te worden; dat zij zoo onveilig heengaat en op den kant van den afgrond staat; dat het eeniglijk Gods vrije hand is, dat zij daar nog niet is. O! dat doet zulkeen sterkelijk roepen, en dat doet hem zijne valsche hoop verliezen, en dus sterven aan zichzelf.

5. Eindelijk is er een krachtig bewijs, waarom de geringste zonde

in des menschen **oogen** groot voor God is, te vinden in de groote gevolgen van kleine beginselen van zonde. Neemt alleen dit weinige: Ééne zonde heeft de wereld verdoemelijk gemaakt; gij ziet den dood heerschen over een klein kind, zoodra 'het het leven ontvangen heeft en ter wereld komt. 0, wat moet de zonde groot zijn! Eén zonde van **eenen** man, van **Achan**, JOL 7, die van het verbannene genomen had, was oorzaak, dat het gansche volk geslagen werd; ééne zonde van Saul was oorzaak, dat er drie jaren hongersnood kwam; ééne zonde van David, hij wilde het volk eens tellen, om, als het eens op **eenen** oorlog aankwam, dat hij weten zou, wat manschap **hij** had, was oorzaak, ja, kostte het leven aan zeventig duizend menschen; ja de zonde van Jerobeam waarmede hij, Israël deed zondigen, was oorzaak, dat al de volgende koningen **van** Israël uit den beker van **Gods** toorn moesten drinken; ja, ééne zonde van **eenen** voorvader kan oorzaak zijn, dat de kinderen gestraft worden tot in geslachten; ziet, hoe gruwelijk de zonde moet zijn in de **oogen** van een heilig God.

B. Belangende nu de verscheidene trappen in de zonde; daarin slaan wij gade:

'a. Vooraf ter bevestiging onzer gedachten, namelijk, dat elk mensch, en dus elk onzer, niemand uitgezonderd, onder de grootheid **zijner** zonde, onder hooggaande schuld voor God gebonden ligt. Ieder onzer komt met Adams zonde, met gruwelijken hoogmoed, met **Godgelijk** te willen zijn, met naar den duivel meer te luisteren dan naar den Heere in de wereld, en dus als een verbondsbreker, die zelf aan de verbodene vrucht den dood gegeten heeft; ja, dat elk mensch en elk onzer gansch ondeugend is; in niemand woont iets goeds, maar enkel kwaad, gruwelijkheid, **vijandschap**, een gedichtsel der gedachten, hetwelk te allen dage **alleenlijk** boos is, **daarmede** komt ieder onzer in de wereld; gelukkig, die er iets recht van ziet! Deze inwonende zonde was het, welke David **zoo** drukte, Ps. 51, en waarover de heiligen-zoozeer klagen, bijzonder Ps. 38, en Paulus Rom. 7, 8.

b. Slaan wij gade, (niettegenstaande het **zoo** is, dat ieders zonden groot en tot aan den hemel zijn) dat er echter trappen in de zonde zijn. **Wij** zullen thans niet spreken van de zonde tegen den Heiligen Geest, waaraan niemand schuldig staat, die er hartelijk bekommerd over is ; dit **zijn** inwerpingen **van** den duivel ; maar **wij** zullen alleen spreken van de trappen in de **vergeeflijke** zonden ; waarin wij beschouwen :

1. Dat **Gods** Woord leert dat de een meer zonden heeft dan de ander. Een jongeling meer dan een kind, een man meer dan een jongeling, een oude van dagen meer dan iemand in zijne mannelijke jaren, vermits de zonde ook aanwast. Paulus zegt, Hebr. 6: 8, dat **zulkeen** het naast is **bij** vervloekt te worden. Gij kunt begrijpen, dat, hoe meer dagen tot iemands leven **zijn** toegedaan, zijne zonden **zoo** veel te meer moeten **zijn**; hoewel het ook waar is, dat een uitstekend goddeloos mensch in gelijke mate meerder en **grooter** dadelijke zonden heeft, dan een zedig, burgerlijk en uitwendig godsdienstig mensch, die daar **zoo** stil heen leeft. Echter heeft die laatste, zoewel

als de eerste, een hart in zich vol om kwaad te doen, al gelijkt het wat. Jezus zegt, Matth. 23 : 27, Dat hij den witgepleisterden graven gelijk is, die van binnen vol stank en doodsbeenderen zijn; Paulus, zooordelijk godsdienstig, ja, een verstandig man vóór zijne bekeering, getuigt van zichzelf, toen God hem licht gaf, 1 Tim. 1 : 15, dat hij de grootste der zondaren was.

“2. Ook leert Gods Woord, dat, naarmate iemand genademiddelen, zegeningen en weldaden geniet, daarnaar ook zijne zonden des te grooter zijn. Ziet dit in dat Kapernaum, dat zoo tot den hemel toe verhoogd was, Matth. 23: 24; Het zou Tyrus en Sidon, Sodom en Gomorra, verdragelijker zijn in den dag des oordeels, dan hun, onder wie Jezus zulke krachten had gedaan. Zullen er nu trappen in de verdoemenis zijn, zoo moeten er ook trappen in de zonden zijn. O, kondet gij dit verstaan, menschen! Gods stem al zijne dagen achter zich te hebben gehad; bij het natuurlicht het schriftuurlicht, en daarbij vermaningen, waarschuwingen en biddingen van Christus' wege, om zich met God te laten verzoenen, gehad te hebben, en dezelfde gebleven te zijn, en niet gehoord te hebben! de zonden van dezulken zijn ook zwaarder.

“3. De Heilige Schrift leert ook, als iemand onder het Woord eenig licht krijgt, tot kennis komt van den wil van God, dat de zonden van dezulken grooter zijn. Jezus zeide eens tot Pilatus, Joh. 19 : 11, Die Mij aan u heeft overgeleverd, heeft grooter zonde, en Joh. 9 : 41, Indien gij blind waart, zoo hadt gij geene zonde, maar nu zegt gij: wij zien; zoo blijft dan uwe zonde. O! het is zwaar, tegen kennis en licht te zondigen; wij lezen, Luk. 11 : 47, dat hij, die den wil des Heeren geweten en niet zal gedaan hebben, met meerder slagen zal geslagen worden ; ja, doet daar eens bij het zondigen tegen overtuigingen, tegen inwendige afradingen, dat gaat nog al een stapje verder; dat is zijne ziel geweld aan te doen; dat is den Heiligen Geest smart aan te doen, Jes. 63 : 10; ja, dat is door kloppingen en overtuigingen heen te breken, en zoo den Geest te bedroeven. Dezulken worden gezegd den dood lief te hebben, Spr. 8 : 36. Vrienden! is hier niemand, die daar kennis aan heeft?

4. Naardat iemands staat of ambt is, daarnaar zijn zijne zonden grooter. Neemt eens : zonden van leeraars plachten de ouden te noemen leeraars van zonden, derhalve grooter; de zonden van overheden, huisvaders, meesters in scholen en handwerken zijn grooter dan die van ondergeschikten, wier zonden ook op de rekening staan van die, aan wier zorg zij zijn aanbevolen.

5. Die veel in zijnen tijd onder de slaande hand van God is geweest, en daaruit gered, en al wederom in den weg van zijn hart is heengegaan en telkens tot dwaasheid wederkeert, de zonden van dezulken zijn grooter. God zegt, Amns 4 : 12, die en die oordeelen heb Ik over u gebracht, zonder dat gij u tot Mij hebt bekeerd; daarom zal Ik u alzo doen, o Israël! Omdat Ik u [dan] dit doen zal, zoo schikt u, o Israël! om uwen God te ontmoeten; en Lev. 26 : 24' zegt

God, over dezulken zeventvoudige plagen te brengen. O, vrienden! **zoo** menigmaal van God bezocht te **zijn** in zijne bezitting, in zijn vee, in **zijne** goederen, in zijne kinderen, in **zijn** lichaam, en dezelfde te **blijven**, en verhard heen te gaan, dat loopt hoog.

6. Ook zijn de zonden **groter** naarmate de personen meerder zijn tegen wie men zondigt. De zonden tegen overheden **zijn** **groter** dan die tegen onderdanen, **zoo** ook die tegen **leeraars** en tegen **Gods** volk; dat zijn de heerlijken, waarin des **Heeren** lust is. Als gij tegen een groote der aarde' zondigt, hoe zwaar wordt dat opgenomen! ja, tegen **enen** koning, is het om iemands leven te doen; **zoo** is het omtrent **Gods** volk, als die gedrukt wordt; dan roept Jezus van den hemel, Hand. 9 : 4, Wat vervolgt **gij** **Mij**? **Hij**, het Hoofd in den hemel, voelt het, als op **zijn**en voet getreden wordt; daarom zegt de Heere, **Zach. 2 : 8**, Wie hen aanraakt, die raakt **mijnen** oogappel aan.

7. Eindelijk en ten laatste zijn de zonden van **Gods** volk tegen den Heere oneindig zwaarder en **groter** dan die van natuurlijke **men-**sch^{en}; en vrienden! dat heeft **zijne** reden. **Zij** hebben genade gevonden in **Gods** oogen, en zondigen dus tegen meerder licht, tegen overtuiging, ja, tegen liefde **Gods** en tot God in -hun hart; de Heere heeft **Zich** aan hen in **zijn**en Zoon geopenbaard, en zij hebben den Geest ontvangen tot **enen** eeuwigen Inwoner in hun hart; derhalve zondigen zij in meerderen trap.

TOEPASSING.

A. Vrienden! behoeven wij ons nu wel vreemd te houden over drukkende en al in den aanvang benauwende oordeelen, waaronder ons land en **wij** geraken? O ! zietdaar, de oorzaken zonder opgraven te zoeken, maar elk onzer heeft licht noodig om hier **zichzelven** in te zien, of **hij** aan het belijden mocht geraken, en den weg van verzoening mocht zoeken en vinden. Vrienden! die dit op goede gronden gelooven zal :

a. Die zal zijne zonden, in meerderen of minderen trap, op zijn hart moeten gekregen hebben, en daarover bedroefd geworden zijn naar God ; o mensch! bedrieg u niet, daartoe is de Geest gekomen, Joh. 16 : 8.

b. Die zal met zijne zonden tot Jezus moeten gekomen zijn, en zal (tot het kennen van Jezus) openbaring van Hem aan **zijn** hart moeten gekregen hebben door den Geest. O, dan ziet en hoort **zulkeen** wat van Christus, dat **hij** nooit geweten heeft, en hij **blijft** niet onder de wet noch onder de zonde.

c. Die zal den Heere Jezus ook liefhebben ; dien veel is vergeven, die heeft ook veel liefde voor den Heere Jezus, **gelijk** die vrouw, die met hare tranen Jezus' voeten nat maakte, en **met** het haar van haar hoofd afdroogde, Luk. 7 : 37-50. Dit roept David ook uit, Ps. 130 : 4, **Bij** U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt. O! **zulkeen** wordt een

nieuw schepsel ; gij kunt het aan hem zien; **zijn** hart zal hem gelijk Davids hart slaan over zijne zonden, hij zal er over treuren. O, wat maakt die liefde eene omwending van binnen, en wat zet ze daar alles om ! Rom. 5 : 3, 4.

d. **Eindelijk** krijgt **zulkeen**, die den weg van verzoening voor zijne zonde gevonden *heeft in den Heere Jezus, eene **bijzondere** genegenheid voor de vromen en ook voor anderen. O! hij kan anderen **menschēn** zoo gemakkelijk vergeven; **hij** krijgt er zooveel ontferming over, en **zijn** hart is somtijds **zoo** zuchtende: och, mocht die en die ook eens worden geroepen! En ook in dezen tijd: o ! mochten de **oordeelen Gods** nu eens uitwerking hebben en de Geest er onder worden gezonden! Ziet, deze dingen gaan er in zulk een hart al om.

B. Eindelijk en ten laatste, vrienden! O, laat ons om indruk, om gezicht en gevoel van zonden, en dus om vergeving van zonden te zamen ons aanbieden; dat de Geest onder de oordeelen moge komen, dat zij heilzame uitwerkingen mogen hebben, en dat zij op des **Heeren tijd** afgewend mogen worden, of dat het kastijdingen met mate **zijn** mogen. De Heere verwaardige ons daartoe om **zijns** Zoons wil! Amen.

DE BIJZONDERE EN ALGEMEENE GEESTELIJKE ZIEKTE.

Verhandeld op eenen Bededag.

A. **V**RIENDEN ! is het ooit tijd, zoo is het nu voor elk onzer, om zijn hart toch op zijne wegen te zetten, en om met zijne eigene, gelijk ook met de gemeene lands- en kerkongesteldheid het haastelijk **naar** den Heelmeester Israëls te wenden, om daar de rechte **genezing** van onze blindheid, en om daar redding; verlossing en herstelling te zoeken.

a. O! hebben **wij** nog eenige liefde voor onze eigene zielen en voor de kostelijke zielen der onzen, die zoozeer gevaar **loopen**, ja, hebben wij nog eenige liefde, gelijk het rechte en getrouwe vaderlanders past, al was het maar uit overreding, tot heil en **welzijn** en Bederopkomst van onze lieve, dierbare, duurgekochte en wonderbaar tot hiertoe beschermde vaderland, en voor de allervoornaamste zuil en pilaar van hetzelfde, de kerk **Gods** in Nederland, hetwelk alles thans waggelende is, gelijk een dronken man; ik zeg, vrienden! hebben **wij** nog eenige liefde en voelen wij nog eenige betrekking, o! laat ons niet stil zitten, alsof het ons niet aangaat, maar laat ons handen aan het werk slaan, **namelijk**, naar boven zuchten uit onze blindheid om den Geest der verlichting en der hulp in het werk, uit Jezus' hand, die onze **Leeraar** en onze Leidsman moet zijn, of **wij** komen er niet; ten einde wij ziende worden.

1. In welk gevaar ieder onzer van **nature** is, naar zijn eeuwigen toestand.

2. In welk gevaar wij elk zijn, zoo velen als **wij** reeds genade gevonden hebben in de oogen **Gods**, naar onzen geestelijken stand of gestalte, in deze zorgeloze dagen en **tijden** van zware verzoeken.

3. Ja, in welk zwaar, en dat haast zou kunnen gezegd worden, in welk uiterste gevaar ons lieve vaderland, dat van den Heere aan ons in zijne gunst **geschonkene** gemeenebest en des **Heeren** kerk in hetzelfde is.

b. Dus hebben mij **oogen** noodig om te zien en harten om te verstaan en op te merken, om, onder **smartelijk** gevoel en indruk, in belijdenis voor God neêr te vallen, en met ons gansche hart te erkennen:

1. Dat de oorzaken van onze gemeene en **bijzondere** ongesteldheden alleen onze zonden **zijn**, onze trouweloos- en ondankbaarheden, onze

afkeering van God, en van zijne wegen van redding en genezing, en dat die ons tot hiertoe bedorven hebben: **gelijk**, Salomo's woord, Spr. 1: 32, altijd eene eeuwige waarheid is, dat de afkeering der slechten hen dooden zal, en Spr. 5: 23, Dat hij in de grootheid van zijne dwaasheid verdwalen zal.

2. Ja, dat even daarom de groote en heilige God, ons land niet alleen geworden is tot eene **mot** en vertering: maar zelfs haast zou kunnen worden tot een verdervenden leeuw.

B. Hierom dacht ik dezen avond wat te spreken van onze en **onzes** lands ongesteldheden, of wij onder het nagaan der zaken, met gevoel onzer ziekte en waar het ons scheelt, verwaardigd mochten worden, en of **wij** zoo eens **gestaltelijk** ziek mochten worden, de genezing in den grond door den Heelmeester Israëls noodzakelijk mocht doen word&, zoodat ieder onzer met zijne en met Nederlands kwalen naar Hem uitgedreven werd.

C. Derhalve vrienden! laat het u niet vreemd zijn, dat wij hierover in deze zware tijdsomstandigheid spreken; valt er' ook niet laag op.

a. Het is naar den Bijbel, dat de diepe **ellenden** en ongesteldheden van een mensch in het bijzonder en van een volk in het gemeen, door God, den Heiligen Geest zelf, in zijn Woord, ziekten en krankheden worden genoemd, op eene **figuurlijke** wijs, gelijk wij nader hopen te zien.

b. Behalve dit, roept onze eigene en onze algemeene stand ons hiertoe. Hetzij wij het zien, gelooven en voelen, of niet, **wij** zijn toch in den grond ziek, ons land is een ziek en ongesteld land; ja, **wij** weten allen dat na ziekte de dood volgt, en daarbij ook, dat de Heere lust heeft om, op verootmoediging, een volk hunne zonden te vergeven, en hun land te genezen, 2 Kron. 7 : 13. 14.

c. Bijgevolg, zullen **wij** ooit rechte genezing te wachten hebben, **zoo** zal elk onzer **zijne** bijzondere ziekte. en zullen des Heeren kinderen den gevaarlijken toestand van onze verminderende, ja, **stervende** republiek op het hart voelen en aan de voeten van Nederlands Ontfermer, den Heelmeester Israëls dragen moeten, om **zijne** hand aan onze plagen te krijgen, en om de genezing uit zijne hand, (als onwaardig en alles verbeurd hebbende, enkel om Hem **zelve** en **zijns** grooten naams wille, uit zuivere, soevereine, vrije ontferming,) geloovig te verwachten. Wij behandelen dit stuk dus volgens twee hoofddeelen :

A. Waarin onze en **onzes** lands geestelijke ziekte bestaat, en wat dezelve **gevaarlijk** ker maakt.

B. Welke de bewijzen van deze ziekte zijn.

A. Aangaande het eerste, daarin slaan **wij** het oog:

A. Op hetgeen, waarin onze en **onzes** lands geestelijke ziekte bestaat.

B. Op hetgeen, dezelve te **gevaarlijker** maakt.

A. Belangende, waarin onze en **onzes** lands geestelijke ziekte bestaat. **Wij** zullen ons niet ophouden met eene breede beschrijving of **omschrijving** te geven naar de kunst, wat in het **natuurlijke** ziekte

is; alsmede, hoe en waarom dit tot den ellendestaat van **eenen** mensch of een volk, op eene zinnebeeldige wijze, wordt overgebracht naar het Heilig Woord; dit laatste zal genoeg in de behandeling **blijken**. Het zou ons groot **zijn**, mochten wij met eenige klaarheid en openbaarmaking der waarheid aan het hart, door hulp van boven, **bij** de stukken kunnen **aanwijzen**, die elk onzer in den grond kent, dat **wij** voor den Heere zeer ongesteld zijn, en dat ons Nederland een ziek land is, zoodat **wij** het met indruk mochten kunnen zien en **gelooven**; zoodat **wij** gestaltelijke genezing van **nooden** mochten **krijgen**! O, vrienden! het is nog als in de dagen van Jezus' omwandeling op aarde, volgens Matth. 9 : 12; allen die genezing noodig hebben, en die alleen, worden gezond. **Wij** zeggen **alleenlijk**, dat ziekte in het natuurlijke eene **vermenigvuldiging** van kwade gemoedsstemmingen is, waardoor de natuurlijke krachten en de rechte gesteldheid des **lichaams** **zoo** overmeesterd worden, dat daardoor de mensch belet wordt, zijne natuurkrachten genoegzaam te gebruiken. Hieruit kan men bij gelijkenis besluiten, wat geestelijke ziekte is; **namelijk**, wanneer de geestelijke grondwetten (waardoor de geestelijke mensch krachtig is in den Heere) **zoo** overmeesterd worden door **valsche** begrippen, booze, ingekankerde overleggingen en wanorden, dat een mensch of volk daardoor gansch onbekwaam is, om in des **Heeren** Jezus sterkte te staan tot alle goed werk, en waardoor **hij** tegelijk hellende is naar den **geestelijken** of eeuwigen dood; waarom **wij** lezen, Openb. 3 : 2, dat Jezus zegt tot den engel van **Sardis**: versterk het overige, dat sterven zoude, want Ik heb uwe werken niet vol gevonden voor God. **Wij** zullen de geestelijke ziekte tot twee soorten brengen, **namelijk**, tot de zonden als de oorspronkelgke ziekte, en tot allerlei plagen, **ellenden** en oordeelen **Gods** daar op en om, als de **gevolgelijke** ziekte, **zoo** over een volk in het gemeen, als over elk mensch in het bijzonder; hierin slaan **wij** **gade**:

a. De oorspronkelgke ziekte van ons en ons land; dat zijn in het algemeene de zonden, **zoo** erf- als **dadelijke**. Hierom leest men Klaagl. 3 : 39, Wat klaagt dan een levend mensch? Een ieder [klage] vanwege **zijne** zonden; en waren er **geene** zonden, daar waren **geene** plagen. Hierom worden de zonden in het heilige Woord menigmaal genoemd: stinkende en vervuilde etterbullen, melaatschheden, Ps. 38 : 5-15. O! dezen psalm dichte David, om te doen gedenken, vermits deze dingen oorzaak waren, dat hij krom en nedergebogen ging, en dat zijne ingewanden vol waren van verachtelijke plagen; ja, dat hij zeer verzwakt en uitermate zeer verbrijzeld werd, en zijne kracht en het licht **zijner** oogen hem verliet, en dat hij doof en stom werd. Ook worden de zonden dikwijls genoemd krankheden, wonden, **stricken**, **dodelijke** plagen en breuken, en wat dies meer **zij**, de gansche profetie van Jeremia door, en Jes. 1: 5, 6, enz. Vrienden! de oorzaak van eene ziekte of kwaal uitgevonden hebbende, en daar recht bijgebracht **zijnde**, (zeggen de doctoren in het natuurlijke) is half genezen, en **zoo** is het **waarlijk** in het geestelijke. Daarvan is het, als

iemands zonden hem zwaar worden, dat hem dan zijne plagen licht worden; dan krijgt hij een welgevallen aan de straffen zijner ongerechtigheid, Lev. 26 : 43, en dan verandert de rechterhand des Allerehoogsten, en die gedenkt dan aan zijn verbond met Jakob. Zoo kan men dus deze oorspronkelijke ziekten, in het bijzonder, wederom onderscheiden :

1. In zulke ziekten, waarmede elk mensch, hoofd voor hoofd, in de wereld komt; waarvan elk in zijnen proeftijd hier hersteld moet worden, zal er ooit zegen over het algemeen te wachten zijn, ja, zal zulke ooit Gods aangezicht in gerechtigheid aanschouwe.

a. Ieder mensch komt in de wereld, geheel verdorven van zinnen, 2 Cor. 4: 4, zoo heeft de helsche slang hem gebeten, en daardoor zijn al zijne geestelijke zinnen bedorven. Hij mist gezicht en gehoor naar binnen: hij mist gevoel aan zijn hart; hij mist reuk en smaak, alle geestelijk 'onderscheiden licht in zijn oordeel; ja, daarentegen is hij gansch blind, doof, ongevoelig en verhard van harte, en heeft noch reuk noch smaak; dat is: zijn hart teekent hem niet bij het beproeven van de dingen, die des Geestes zijn; hij is, Ef. 2 : 1, dood door de misdaden en zonden.

b. Ja, ieder mensch komt in de wereld geheel, ja doodelijk gekrenkt in al de vermogens van zijne ziel; elk heeft eenen zwaren, doodelijken val gedaan, en hij is:

†. Zijn verstand kwijt. O! in plaats van een verlicht verstand staat nu enkel zotheid, dwaasheid, verstandeloosheid, ja, geestelijke dolheid; hij is van den duivel bezeten, Hand. 10: 38, vergel. Joh. 8: 44. Is dat geen dwaze- en dollemans werk, dat hij den dood voor het leven verkiest, dat hij den dood liefheeft, volgens Spr. 8 : 36, dat hij den rotssteen, waaruit hij gehouwen is, God zijnen Maker, Verzorger en Weldoener, haat en verlaat, en dat hij, volgens Jer. 2 : 13, zichzelf bakken uthouwt, gebrokene bakken, die geen water houden? Dat hij zijn eindeloos, eeuwig welzijn opoffert aan eenige weinige jaren of maanden of weken of dagen of uren of minuten vermaak en genot met de wereld, die in het booze ligt? Ja, dat hij zelfs hier in den tijd, op het voorstel Gods, in alles, waaraan hij hier beneden zijne handen slaat, den vloek Gods in plaats van den zegen verkiest? Dus beschrijft Salomo eenen mensch, zijn gansche spreukenboek door, als een zot, en eenen woelachtig mensch, als een dwaze en eenen verstandeloze, die het maar spel acht, schandelijkheid te doen, Spr. 10: 23.

††. Bijgevolg is hij ook zijn rechte oordeel, en de rechte neigingen daarvan, met zijnen bedarden en ordelijken, vrijen wil, geheel kwijt. O! in plaats van dat, staan nu van binnen allerlei afkeerigen, booze hellingen en neigingen, onverzoenlijke hebbelikheden van haat en opstand tegen dat zalige Opperwezen, en tegen alles wat zijne ziel nuttig en voordeelig zou zijn; en integendeel is hij vervuld met begeerten, om in de macht van zijnen helsen tiran te blijven, om met liefde en genoegen zijnen wil te doen, Joh. 8 : 44; ja, vervuld met allerlei booze lusten naar zulke dingen, die hem den dood zullen doen,

allerlei booze bewegingen en begeerlijkheden, en **zoo** vermaakt **hij** zich (als het ware) over het hol van eenen adder; gelijk daarbij elk mensch vervuld is met vooroordeelen tegen alle wegen van redding en verlossing uit zulken stand; hij wordt achterdochtig en krijgt eenen haat en een kwaad vermoeden over en tegen ieder, die medelijden met hem heeft, en die hem gaarne zou zoeken te redden. Ziet, of zulk een vreemd gestel van binnen te hebben, volgens Ps. 106 : 14, niet wel gelijkt naar eene doodelijke kwaal?

†††. Ook is **hij** zijn rechte hart kwijt, waaruit alle gezonde tochten en rechte uitgangen zijn. O! zijn hart ontbreekt hem, en in de plaats van dat, draagt **hij** om een hart, dat niet recht voor God is, Hand. 8 : 21, een ondoorgrondelijk, ondoorzoekelijk, arglistig, doodelijk en onkenbaar boos hart, Jer. 17 : 9, een afhoereerend en afgodisch hart. Een onkuisch en hoerachtig hart veroorzaakt veel ziekten en ongesteldheden in het natuurlijke, waarom Salomo zegt, Spr. 6 : 27, 28, Zal iemand vuur in zijnen boezem (hoererij in zijn hart) nemen, dat zijne kleederen niet branden? Zal iemand op kolen gaan, zonder dat hij zijne voeten brandt? En **zoo** is toch het hart des menschen in het geestelijke ; **zoo** hoereert hij van zijnen God af, Hos. 9 : 1; **hij** wandelt zijne boelen na, hfdst. 2 : 6; daarvandaan al die booze en vuile hartstochten en **uitgangen**, al die murmureeringen, twistingen, en dat opstaan tegen den Heere en zijne wegen, al dat trekken naar de vleeschpotten van Egypte, naar dat verbodene, de wereld, hare wellusten en vermaken; ja, daarvandaan al die onvatbaarheid voor het goede, en die afkeerigheid van goede geneesmiddelen; de afkeerigheid is eene ziekte, waarvan elk moet genezen worden, naar de belofte. Jer. 3: 22. Dus is een mensch wel degelijk ziek, wiens hart niet deugt. Hierom wordt Israël genoemd, Hos. 7 : 11, eene botte duif zonder hart. Ziet hieruit eens, vrienden! hoe het eenen mensch (zoo-als hij in de wereld komt) overal scheelt.

c. Eindelijk, is het wel waar, dat deze ongesteldheden des menschen, in het heilig Woord, menigmaal een dood genoemd worden, in tegenstelling van het leven, dat **hij** in Adam verloren heeft, en van het geestelijke leven, hetwelk in hem hersteld moet worden; doch dit neemt "niet weg, dat het terecht ook eene ziekte, eene doodelijke krankheid in den Bijbel genoemd wordt, in tegenstelling van den eeuwigen of tweeden dood, waarvan men hier, aan deze zijde des tijdelijken doods en der grootte eeuwigheid, hersteld kan en moet Worden, en wiens beschadiging men hier ontgaan kan, Openb. 2 : 11.

2. **Zoo** kan men deze oorspronkelijke ziekten ook onderscheiden in zulke, die Gods kinderen (na hunne aanvankelijke herstelling) wel eens overkomen, die zij zeer onderworpen zijn, en die dus oorzaken van andere plagen worden: als daar zijn:

a. **Doodelijke wonden** of 'breuken. **veroorzaakt** uit blindheid of onvoorzichtigheid, waardoor men licht valt. O, vrienden! als het geloof gekrenkt. een arm of been des geloofs gebroken is, dan kan zulkeen tot Christus (in wien alleen zijne sterkte is) niet komen, noch naar

Hem vluchten, om zijne sterkte aan te grijpen, Jes. 27 : 5. Zulkeen is wel terdege ziek en uit zijne kracht gevallen; al heeft hij genade in den grond, hij hinkt menigmaal al zijne dagen op den voet des geloofs in het duistere, (en veel nutteloos) naar het graf, geen steun voor het algemeen kunnende zijn. Ziet eens, wat David was na zijnen val en zijne wederoprichting ; o! hoe gekrenkt tot zijnen dood toe! Dus betoont God Zich eindelijk aan zijne kinderen, op hunne verootmoediging, wel te zijn een vergevend God, nochtans (kan het wezen al hunne dagen) wraak doende over hunne daden, Ps. 99 : 8. O, Vrienden ! na Davids herstelling week nochtans het zwaard niet van zijn huis al zijne dagen, en ook was hij tot zijn laatste toe die man niet meer; hij was gekrenkt.

b. Geestelijke tering; waar de rechte ademhaling van het geloovig bidden ontbreekt, daar moet het bij den dag verminderen; uitering is zeer gevaarlijk, ja, doodelijk. David had eenen tijd, dat hij zeer klaagde, dat hij, als het ware, uitteerde; dat zijne sap veranderd werd in zomerdroogte, Ps. 32 : 4, waaruit hij echter, (volgens dien psalm) langs den weg en door geneesmiddelen van geloovige belijdenis van zonden, genezen en hersteld werd. Ook klaagt hij over het gemeene volk en bijzonder over de vromen, Ps. 106 : 43; dat de Heere hen menigmaal“ redde, maar dat zij uitteerden door ‘hunne ongerechtigheden. Ach! hoe menig Christen is er, die het zoo kan stellen, en die (als het ware) zich zoo wat kwakzalft, die zoo bij lusten leeft, en hèt zoo even gaande en op de been houdt; Ik gaf hun (zegt God; Ps. 106 : 15,) hunne begeerte, en Ik zond eene magerheid aan hun hart.

c. Gebrek aan geestelijke levensgeesten, waaruit zware krachteloosheden voortvloeien, en dat dan gepaard of achtervolgd wordt met eene slaapziekte, en dan voelt men geene ziekte meer. O! dan ligt men zorgeloos in het uiterste gevaar. De natuurlijke geneestneesters zeggen, dat eene ongevoelige ziekte doodelijk is; en deze ziekte kan Gods volk treffen, en treft hen niet zelden, en als die pilaren zoo zwak, krachteloos en onbruikbaar daar liggen in eenen gevaarlijken tijd, dat is doodelijk voor den gemeenen stand van een volk. O! hierover ontzet Zich ‘de Heere God zelf, Jes. 59: 16, als Hij naar voorbidders ziet en zoekt, en dezelve niet vindt.

d. Doet daarbij, besmettelijke koorts; namelijk, zonden der tijden en plaatsen, grovere of fijnere afgoderijen, of wijzen, of moden, ja, bevelen en geboden van den afgod der wereld. Als die zonden, evenals door eene koorts, door eenen drijvenden geest der wereld, *overgaan van den eenen tot den anderen, en als de vromen, zoowel als de goddeloozen, deel krijgen in de herschende zonden des lands, dan worden de vromen oorzaken van hunne eigene krachteloosheid en verval. O! het scheelt veel van wat wij lezen, Openb. 3 : 8, dat Jezus zeide tegen den engel van Philadelphia: Gij hebt kleine kracht, maar gij hebt mijnen naam niet verloochend; of waarover David klaagt, PS. 31: 11, dat zijne kracht vervallen was door zijne ongerechtigheid, en 38: 11, dat het licht van zijne oogen geweken was, en dus dat de oorzaak daarvan bij hem was.

e. Eindelijk, worden deze ongesteldheden van **Gods** kinderen in **Gods** Woord, in volle kracht en terecht, ziekten genoemd, in tegenstelling van den volstrekten, geestelijken dood, waarin alle natuurlijke menschen liggen. **O!** dit is het groote onderscheid: **Gods** kinderen zijn wel onderworpen aan allerlei soort van ongesteldheden, ongezondheden, geestelijke zwakheden en doodigheden of verstervingen, gelijk ook aan geestelijke flauwten en ontzinkingen van hun hart om allerlei oorzaken; maar zij zijn niet dood. **Mijne** verkwikking (zegt Jeremia) Jer. 8 : 18, is in droefenis; (namelijk, wegens het zien van de ongesteldheden des volks) **mijn** hart is flauw in mij.

3. Kan men de oorspronkelijke ziekten ook onderscheiden in dezulke, die een gansch land als één lichaam besmetten, en waarop andere gevolgelijke kwalen **over** het gemeen worden uitgestort. Als **wij** vooraf eens nagaan, waarin de rechte gesteldheid of gezondheid van een land of **volk**, als één lichaam, bestaat, dan zal **vanzelve** deszelfs grondziekte of ongesteldheid blijken kunnen.

a. Een land moet gezond of recht gesteld aangemerkt worden:

†. Als hetzelfde teeder blijft bij deszelfs grondwetten, volgens welke de Heere God hetzelfde in zijne gunst heeft opgericht, en tot een bevestigd land of volk heeft gemaakt. Hierin is het eene land of volk, in sommige grondwetten, zeer onderscheiden van het andere; echter moeten deze verscheidene grondwetten haren grondslag hebben in **Gods** onfeilbaar Woord.

††. Zoo versta ik voornamelijk door teeder te blijven bij zijne grondwetten, hoofdzakelijk dit, hetwelk alle landen raakt, die **evangelielicht** hebben; namelijk, behalve verscheidene andere, die wij niet noemen :

*. Dat de godsdienst in een land van groot en klein geschat wordt, als deszelfs allereerste en voornaamste zuil en pilaar, zoodat men een land verloren rekt, waar deze zuil ontvalt; en bijgevolg, dat allereest zorg gedragen wordt voor de zuiverheid der leer. **O!** die daaraan tornt, is geen goed vaderlander, die meent het niet recht met **zijn** lieve vaderland, **zulke**n kan morgen een landverrader worden. **Waarom?** **O!** daarom omdat **zulke**n God niet vreest, en derhalve voor alle kwaad open ligt; en ook, omdat God bij de zuivere leer alleen **zijn** Geest beloofd heeft, en in zulk een land alleen in genade wil wonen.

** . Derhalve, vrienden ! waar nu deze genadige inwoning **Gods** is, daar is de grond van de gezondheid van het gansche lichaam eens volks: daar blijft men uit teederheid en liefde tot God, bij de wijze, hoe God wil, dat zulk een land bestuurd en bewaard wordt; ja, (het hart dus welgesteld zijnde) daar blijven de zenuwen van eene staatsregeering gezond en in zijne kracht, de geldmiddelen worden sterk, het bloed gaat rondom het gansche lichaam door, de handel bloeit, het geld komt van den eenen tot den anderen, en al de ingezetenen varen wel. Dit alles nu **zijn** gevolgen eeniglijk van de genadige inwoning **Gods**, die teedere zaak, waardoor een volk bij **zijne** eerste grondwetten wordt bewaard.

b. Hieruit kan men afleiden, waarin de ziekte van een land bestaat; namelijk, zij bestaat:

†. Niet daarin, dat er hier en daar zware, ja, zeer groote zonden in zwang zijn onder onbekeerde menschen; o, neen! evenals een Christen aan deze zijde van de eeuwigheid nooit zonder zonden zal zijn, en echter gezegd kan worden wel te voren of gezond te zijn. Zoo ook een land: maar dan zegt God, als Ps. 89 : 31-33, Indien zij mijne wet verlaten, zoo zal Ik hunne overtredingen met d'e roede en met plagen bezoeken: en dan is echter het einde van de roede goedertierenheid, doch Ik, (zegt de Heere) zal mijne goedertierenheid van hen niet wegnemen.

††. Maar 'de oorspronkelijke ziekte van een land of volk, als één lichaam, bestaat eigenlijk daarin :

*. Als de godsdienst 'en de zuivere leer der waarheid laag en licht geacht wordt; als men daarvan walgt, waarbij men te voren goed en bloed opzette, om het te bekomen, en als men dus het, wijken Gods met zijne genadige inwoning, dat aan den zuiveren godsdienst, zuivere leer en uitoefening is verknocht, wel dragen kan, ja, (als het ware) verhaast; dan breken wel allerlei soort van zonden en dwalingen onder allerlei soort van menschen in, en die overmeesteren de grondwetten van het bestaan van zulk een land, zoodat God, in zijne heiligheid en rechtvaardigheid, een volk overal in tegenkomt; de zenuwen van eene staatsregeering verzwakken, en daardoor de geldmiddelen ; en zoo loopt dan het bloed niet om, daar zijn verstoppingen. Als een lichaam eene pleuris krijgt, dan kan het haast sterven; als er dan al geld in een land is, loopt het niet om door den handel onder den gemeenen man, maar het ligt hier en daar bij bijzondere personen op hoopen en is zeer goedkoop; daar integendeel dit ook een groote zegen en bewijs van welgesteldheid is, als het geld duur is, en als men met weinig geld veel kan uitrichten, evenals in de dagen onzer vadersen. Wie toen dertigduizend gulden in de wereld had, had toen meer dan hij die thans honderdduizend gulden heeft; vrienden! dit is de stok en de staf. Dat machtig woord de zegen, die men in zijn brood noodig heeft, als men eet, dien heeft men ook in zijn geld noodig, en (dit ontbrekende) is een land ziek, evenals een mensch, die veel eet, zonder verzadigd te worden.

** Ziet derhalve, dat het naar den Bijbel is, dat de grondziekte van een volk de zonden en die genoemde dingen zijn, welke invloed hebben op al de deelen, waarin 's lands welvaart bestaat; een voor alle: wij lezen 2 Kron. 7 : 14, dat de Heere zegt: Zoo mijn volk zich verootmoedigen en bidden, en mijn aangezicht zoeken, en zich bekeeren zal van hunne booze wegen, zoo zal Ik uit den hemel hooren, en hunne zonden vergeven, en hun land genezen. En dat de ziekte veroorzaakt wordt door afkeering van de grondwetten, (van den Heere zelf daargesteld) ziet dat in Israël. Als de Heere hun raad liet geven in hunne ongesteldheid, dan liet God hun door zijne profeten voorstellen de eerste grondwetten, waarbij God hen opgericht had; dus

zegt de Heere tot Jeremia in dien droevigen tijd van Israël, Jer. 11: 2-5, Hoort gij de woorden dezès verbonds, (namelijk, waarbij zij tot een volk opgericht waren) en zegt tot Jnda en Jeruzalem, zoo zegt de Heere, de God Israëls: vervloekt zij, die niet hoort de woorden dezès verbonds, dat Ik uwen vaders geboden heb, ten dage als Ik ze uit Egypteland, uit den ijzeroven uitvoerde; zij moesten eerst komen bij de eerste grondwetten Gods, en bij hunne verlatingen en overtredingen van het verbond, zouden zij ooit tot rechte vernedering kunnen komen. Waarop volgt in het laatste van dat vijfde vers, dat Jeremia zijne hartelijke goedkeuring en vereeniging met dezen weg Gods, ter verootmoediging van Israël, toont, als hij uitroept: Amen, o, Heere!

b. Slaan wij nu nog kortelijk gade de gevolgelijke ziekte van ons en ons land, door de vorige genoemde grondziekten veroorzaakt.

1. Is dat nu wonder, dat, waar zulke diepe ongesteldheden tusschen God en eenen mensch of een volk plaats hebben, de Heere daarop toont een rechtvaardig God te zijn? God is een God, die alle dagen toont, Ps. 7 : 12; Daarom, zegt de Heere, Amos 4 : 12, O, Israël! zal Ik u alzo doen; de Heere kan niet anders dan zonden en zondaars haten, straffen, ja, verdoen, Ps. 5 : 7, met een walgelijken af keer; dus straft God de ongerechtigheden met plagen, Ps. 89 : 33,

a. Hetzij onmiddellijk zelf; door openbaring van zijnen toorn van den hemel, op allerlei wijze, over de ongerechtigheid der menschen, in de uitgieting van de fiolen zijner gramschap, allerlei oordeelen.

b. Hetzij middellijk, door loslating van den hoofdvijand, zoodat hij op de wereld een krachtig voordeel behaalt, in de voortzetting van allerlei zonden en dwalingen, die eenen mensch of een volk den dood doen, en ook daarin door krachtig te verhitten en aan te hitsen; ja, in alle soort van overreding, die er te voren nog was, en alle soort van liefde tot het heilig Woord, tot de zuivere leer der waarheid, tot de zaak, den dienst en het volk Gods, uit het hart weg te nemen. Dan wordt een mensch of volk koud ten goede, en verhit in het kwade, en dat weten wij, dat zware hitte en koude tegelijk, in het natuurlijke, menigmaal eene oorzaak des doods is. O! de Heere geeft eenen mensch of een volk dan over in eenen verkeerden zin, om te doen dingen, die niet betamen, Rom. 1 : 28, ja, aan eene kracht der dwalingen, om de leugen te gelooven, 2 Thess. 2 : 1.

2. Dus zijn (onder meer andere) de gevolgelijke ziekten:

a. Over eenen mensch in het gemeen: allerlei booze krankheden en lichamelijke tegenheden in zijnen persoon, zijne familie, goederen en in al waaraan men zijne handen slaat; zoodat menigeen het kan merken, dat God hem overal in tegenkomt, en dat hij, of zijn huis, of familie onder een zwaar oordeel Gods ligt.

b. Ook over eenen Christen in het bijzonder; (behalve het genoemde, ook dit, namelijk) somtijds blijkbare duisterheid, verberging van Gods aangezicht en loslating der boozen; gelijk ook verblindheid, waardoor hij geene gevaren of verzoekingén als het ware) meer kent, en dus

niet wandelt in eene gedurige heilige vrees. Hierdoor is het dat menig Christen, door de struikelblokken van algemeene ergernissen der wereld, (zoo ten opzichte van de kwade handelingen, als van de valsche leeringen, **bijzonder** die onder schijn van teedere godsvrucht voortgezet worden) zeer zwaar valt, ja, menigmaal al zijne dagen (gekrenkt zijnde) blijft liggen, en dat enkel uit blindheid der ziel en door de listigheid der dwaalgeesten, die zich als godvruchtigen voordoen, en die door listen, streken en snoode daden, als aan elkander hangen.

c. Ook over een gansch land; als: allerlei zware verdrukkingen en benauwingen door vijanden, het glinsterend zwaard in een land, banden en gevangnissen; allerlei benauwingen door **Gods** vinger, als: dure tijden, hongersnooden, pestilentiën, zware woedende ziekten, gaande **gelijk** een slaande engel door het land; allerlei inkortingen van een volk aan de boeken, door watervloeden, winden, plasregen, ook ten dage des **oogstes**, door **eenen** koperen hemel en eene ijzeren aarde; allerlei verteringen door verdervende **heiren Gods**; allerlei **versmaadheden** en verachtingen **bij** andere vorsten, wanneer de schaduw van een volk geweken is; ook allerlei vrees, verschrikkingen en **moedenemingen** van binnen, als het er op aankomt, ja, zelfs zonder nood te vlieden voor het geritsel van een blad, of ook gansch zorgeloos te **zijn**, als het **tijd** is om uit de benauwdheid te roepen, en als de zonden de plagen sterk inroepen. Vrienden! deze twee uitersten zijn toch de toestand van een ongesteld of ziek mensch of volk: of als een Heiden, zonder hoop, zeer verschrikt, of **los** en zorgeloos, als men zorg dragen moest. **Nadrukkelijk** worden de plagen, die God rechtvaardig om de zonden over een volk zenden wil, opgenoemd Deut. 28 : 15-68 en Amos 4.

3. Blijkt ons uit **Gods** Woord, dat al deze ongesteldheden terecht ziekten over een volk of land genoemd worden; als weinig voor allen, Deut. 28 : 58, 59, nadat Mozes daar allerlei soorten van oordeelen gedreigd had, zegt **hij**: indien gij niet zult waarnemen te doen al de woorden dezer wet, die in dit boek geschreven **zijn**, om te **vreezen** dezen heerlijken en vreeselijken Naam, den Heere uwen God, **zoo** zal de Heere uwe plagen wonderlijk maken, mitsgaders de plagen **uwes** zaads; het zullen groote en gewisse plagen, en booze en gewisse krankheden zijn: **gelijk** ook Deut. 29 : 22; Jer. 10 : 19; 30 : 12, 13, in welke laatste **plaats** de ongesteldheden van een land genoemd worden: eene doodelijke breuk, eene smartelijke plaag, ja, een gezwel, waartoe heelplesters ontbreken; en **zoo** wordt het terecht genoemd ziekten, krankheden en wat dies meer **zij**; vermits die dingen voorboden des doods en niet zelden voorboden van den ondergang eens volks **zijn**.

B. Belangende nu hetgeen de geestelijke ziekte van ons en ons land verzwart of te gevaarlijker maakt; met een woord maar, dit maakt de ziekte of de **ongesteldheid** van **eenen** mensch of een volk te gevaarlijker, evenals in het natuurlijke:

a. Gedurige wederinstorting na aanvankelijke genezing. O ! hoe

menigeen loopt half genezen weg, verlaat de middelen, en wacht zich niet voor hetgeen het hem tevoren gedaan heeft en stort dus weer in, en gaat **zoo** naar de eeuwigheid. Hoe menigmaal lichtte God de jukken van Israël op; als **zij** maar riepen uit hunne benauwdheden, dan verlosste de Heere hen uit hunne angsten, Ps. 107 : 6, en dan verdorven **zij** het al weer, en vergrepen zich aan kwaad voedsel en vierden den toom aan hun dartel verstand, en raakten **zoo** telkens vast aan nieuwe dwalingen en kettersche afgoderijen der volkeren, waaronder **zij** verkeerden, en werden, als het ware door **eenen** wind, daardoor weggevoerd. O! dan verlaat God een volk en geeft het over, Ps. 81: 13, en dan breken de zonden weer in en doen **eenen** mensch of een volk den dood.

b. De ziekte niet verstandig op te merken ; zorgeloos te zijn; te **meenen** dat men niet ziek is, wat ook een ander zegge. O! die eene slaapziekte heeft, die ligt ongevoelig; dien kunt **gij** niet beduiden, dat hij ziek is, en dat is doodelijk en niet zelden met den dood vermengd. Vrienden ! dat is wat te Zeggen, als God uitstort in zijne rechtvaardigheid, in het midden der gevaren, **eenen** geest des diepen slaaps.

c. Hoogmoed ; namelijk, niet te willen weten dat men ziek is. O ! dan zoekt men **geene medicijnmeesters**, dan verzuimt men de genezing, dan kan de kwaal zeer kwaadaardig en ongeneeslijk worden, en dan kan het met iemand licht te ver gekomen **zijn**; ja, het is zeer trotsch en zeer gevaarlijk, als men den Heelmeester Israëls (vanzelve komende om te genezen) van de hand **wijst**; dit is een hardnekkig verzuim. De profeet zegt tot Israël en Juda, Jer. 2 : 17, Doet **gij** u dit niet zelf? [doordien] **gij** den Heere uwen God verlaat, ter tijd als Hij u op den weg leidt? . Maar **zij** waren verstokt, hardnekkig, **onwillig** om genezen te worden, en waagden er alles aan; zou dit niet doodelijk **zijn**? Als men roept: schouwt ons bedriegerijen! Jes. 30 : 10.

d. Ook onkundige geneesmeesters te zoeken; kwakzalvers, die **geene** pijn doen; die het mes in den buik genezen; die noch hart noch verstand hebben om in den grond de oorzaak te zoeken; ja, die zielen, als ze op sterven liggen, nog jagen in de bloemhoven, gelijk **wij** lezen, Ezech. 13: 20; die **zoo** gewend zijn altijd maar vrede toe te roepen, en daar sterft de arme ziel heen, daar gaat het arme land te grond. O vrienden! God zegt, Jer. 5 : 30, 31, Eene **schrikkelijke** en afschuwelijke zaak geschiedt er in den lande. De profeten profeteren **valschelijk**, en de priesters heerschen door hunne handen, en **mijn** volk heeft het gaarne **alzoo**; mag God niet vragen, maar wat **zult gij** ten einde van dien maken? O ! mochten **wij** onszelven en ons Nederland eens in dezen spiegel zien!

B. Aangaande nu de bewijzen van de ziekte van een mensch of een volk; o ! menigeen weet het niet, dat **hij** ziek is, wegens zijne blindheid of wegens **zijn geestelijken** dood. Wel, mocht **gij** het eens opmaken uit de gevolgen en **bewijzen**! Ja, dat God het u mocht doen gelooven en opmerken! Met een woord maar, dan is een mensch in het bijzonder of een volk in het gemeen ziek:

A. Als iemand den honger ontvalt en **hij** bij den lust leeft, en zich ophoudt: o, wat is zulks een bewijs! **namelijk**:

a. Wanneer men gruwet van het goede, gezonde brood, van het hemelsche manna, gelijk Israël, Ps. 107 : 18. **Zulkeen** behoeft men niet te vragen, hoe het van binnen gesteld is.

b. Of wanneer gewoon, goed en gezond brood geen voedsel meer toedient; **namelijk**, als de geestelijke maag niet kookt, de ziel **geene** nawerking meer vindt met dat woord en hetzelfde niet herkauwt, en aldus de **goddelijke**, eenvoudige uitlegging des Woords **geene** kracht meer doet tot bekeering, tot aanwas en sterkte in de genade en tot dooding der zonden en booze lusten, volgens Rom. 6 : 17, 1 Tim. 4: 7 en 2 Tim. 2 : 17. Maar integendeel, als men met vreemde lusten bevangen wordt en altijd wat anders en wat nieuws moet hebben, dat noemt Paulus, 2 Tim. 4: 3, **kitelachtig** te worden van gehoor, en de gezonde leer niet te kunnen verdragen. O! vrienden, Jezus zegt, Luk. 5 : 39, dat die van den ouden **wijn** gedronken heeft, niet terstond den nieuwen begeert, omdat **hij** zegt: de oude is beter. O ! zoolang **hij** de kracht en de sterkte van den ouden gewaar wordt, **zoolang** begeert hij **geenen** nieuwe, maar raakt hij die kracht **kwijt**, en komt er hoogmoed **bij**, dan **ligt** hij open om zich te laten verschrikken door den nieuwen **wijn**.

c. Of ook wanneer men **zoo** verlekkerd wordt, dat men niet meer weet wat men lust. O! hoe menigeen is **zoo** gesteld omtrent de genademiddelen ; hij kan er **als** het ware **geene** vrucht van hebben; **hij** moet altijd wat ongemeens hebben; er scheelt altijd wat aan den predikant, of (het al redelijk goed **zijnde**) er komt **altijd** een maar achteraan, of het is jammer,... enz. Dat **zijn** bewijzen dat men geen honger heeft, en dat men **bij** lusten leeft, en dat men niet gezond is. Ook is het waar, dat een Christen een geestelijken reuk heeft, alle dingen wel onderscheidt, en dus verplicht is, dat middel als een middel hoog te schatten en te gebruiken, dat de Heere **bijzonder** voor hem nuttig maakt; maar dat neemt niet weg dat **hij** hier zeer lichtelijk God kan vertoornen, met gewicht te leggen op het middel, en dus mede tot een ander uiterste over te slaan.

d. Of ook, wanneer men aan de gemeene tafel (daar de gezonden te zamen komen) niet kan eten tot verzadiging, maar waar men achteraf zulk een stuk en brok krijgt; **namelijk**, als een kind van God meest den Heere mist, dan als **hij** zich gezettelijk voor Hem stelt, op **Gods** dag aan de tafel van de bediening des Woords, aan een Avondmaal, en ook in zijne gezette afzonderingen; ik zeg, als hij daar den Heere **Jezus**, dat hemelsche Brood, niet geniet, en de Heere Zich daar voor hem verbergt, maar dat de Heere hem echter van ter **zijde** onderhoudt, met hem nu en dan wat toe te voegen, of bij eene **schielijk** uitschietende zucht. Evenals een kind: de vader heeft het lief, en daarom onderhoudt hij het buiten zijne tegenwoordigheid, en geeft het daar wat; maar aan de **gemeene** tafel mag het **zijns** vaders aangezicht niet zien, omdat er wat tusschenbeiden is;

en als **zulkeen** het **daarmede** zoo stellen kan en dat niet opmerkt, dat is een bewijs van aroote ongesteldheid.

B. Als men in de **gevallen**, als het **tijd** van werken is, dan onmachtig, onbekwaam en ondeugend is tot eenig werk; of dat men alle werk bederft, waaraan men **zijne** handen slaat, Tit. 1: 16. 0! In die gevallen wordt het openbaar, of wij gezond of ziek zijn.

C. Als de pols niet wel slaat, en veel verpoizing en **tusschenvallen** heeft, namelijk, wanneer het hart geweldig weggevoerd wordt en in beweging is met de tegenwoordige zonden van den **tijd**, of ook allerlei dwalingen driftig omhelst, o! daar is **jacht** onder; en wanneer hetzelve aan den rechten hoek, tusschen God en zijne ziel, hoe langer hoe flauwer wordt, alsof de levensgeesten ten einde loopen; en evenwel **zoo** blind is de arme mensch, **hij** krijgt van God niets aan **zijn** hart, en hij weet nergens van; of **zoo** **hij** het merkt, **zoo** pleistert hij zich daarmede, dat anderen ook aan duisterheid onderworpen zijn.

D. Als onze beste vrienden ons verlaten; dit moest doen navragen: wat scheelt er toch aan mij? Evenals die Egyptische jongen, 1 Sam. 30: 1.3, tegen David zeide: Mijn heer heeft **mij** verlaten, omdat ik voor drie dagen krank geworden ben; namelijk, als beste vromen iemand, waarmede **zij** te voren nauwe gemeenschap hielden, nu **vreezen** te ontmoeten, of schuwen; evenals men **eene** eigene zuster of een eigen broeder schuwt, die de **pest** of eene andere **bemettelijke** ziekte heeft; dus ook om niet besmet te worden met derzelver zonden of valsche leeringen of begrippen. Dit kan plaats hebben onder broeders en zusters in het geestelijke, en die echter daarom zich van elkander moeten afscheiden. Paulus beveelt, 1 Tim. 6: 3-5, Indien iemand eene andere leer leert, en niet -overeenkomt met de gezonde woorden van onzen Heere Jezus Christus, en met de leer, die naar de godzaligheid is, die is opgeblazen en weet niets, maar **hij** raast omtrent twistvragen en **woordenstrijd**. **Wijkt** af van dezulken. Want, zegt **hij**, 2 Tim. 2: 17, hun woord eet voort als de kanker, en Ps. 38: 12, staan vrienden **zelfs** dan van verre, en liefhebbers tegenover onze plagen.

E. Ook als men van binnen **zoo** hard moet roepen om het **eene** ander te doen gelooven, dat men gezond is. 0! dit is een leelijk bewijs, en een krachtig bewijs, dat er van binnen wat anders woelt, dat men niet wel kan kwijt worden; of dat men eene kwaal heeft, waaraan men niet geraakt wil hebben. O! hoe menigeen weet wel, dat er van binnen donker uitziet, maar de man is te hoog en te trotsch van hart, hij wil niet buigen; ja, hij wil het voor geen mensch weten. 0, trotsche' mensch! moet **gij** uzelfen **zoo** krachtig **overroepen**: ik heb geen nood? Gij waagt veel, daar is wel terdege nood.

F. Ja, wat is er **grooter** bewijs dan de uitkomst en bevinding? Als men voor zijne **oogen** ziet, dat menigeen, (die eveneens gesteld was, en die het ook voor **geene** doodziekte hield) aan iemands zijde sterft? Wel mensch! heeft diezelfde ziekte **bij** dezen en genen aan uwe zijde, volgens Jak. 1: 15, den dood reeds gebaard, wel, ontwaak toch **uit** uwe slaapziekte; **gij** zijt er nog. 0, kinderen van God! versterkt **gij**

toch naar Jezus' raad, Openb. 3 : 2, het overige, dat anders ook ster-
ven zal.

G. Behalve deze genoemde dingen, welke een geestelijk mensch ook overbrengen kan tot de bewijzen van de ziekte van een gansch land of volk in het gemeen, zoo is nog nader ten bewijze van de ziekte van een land:

a. Als er verdeeldheden plaats hebben. Het is opmerkelijk dat Hy-pocrates eene wonde dus beschrijft, dat ze niet anders is dan eene discontinuatio partium. **namelijk**, Wanneer het eene deel van het andere deel afgescheiden 'is ; dus is tweedracht en verdeeldheid onder de machten en -heermeesters van een land een klaar bewijs van inwendige ongesteldheid, als staande rechtstreeks over tegen de eendracht in beoefening, die machtig en gezond maakt. Dit heeft niet minder plaats in ons land, in het kerkelijke en geestelijke. O! de eendracht (door éénen Geest, door één geloof, door één gevoelen, in den eenen Heere Jezus, waardoor men hetzelfde gevoelen heeft, dat in Christus is en dus hetzelfde spreekt) is genoegzaam weg; en o! wat verdeelingen in gevoelens, en dat over eenen en denzelfden Bijbel, is er nu in de plaats! Paulus vreesde dat dit in verscheidene zijner gemeenten inbreken zou, dat er wolven zouden komen, die de kudde niet zouden sparen, Hand. 20 : 29, en dat hunne kracht daardoor gebroken zoude worden, en de Heere hen dan verlaten zou; ja, wat; zware verdeeldheid onder hen, die al eenerlei gevoelens hebben, (door de kracht van de heerschende, zondige eigenheid en zelfliefdé) tusschen leeraars en leeraars, tusschen hen, die door den dienst des eenen of des anderen worden toegebracht! daar het immers alle als het ware schippers zijn moesten, die voor den grooten Koning volk werven, en die hier in ééne beurs varen, vermits. hij, die zaait, loon ontvangen zal met hem, die maait. O, wat maakt die doode vlieg niet alles stinkende! Elk moest met zijne twee honderd zilverlingen, Hoogl. 8 : 12, met zijn noodig licht en hulp in zijn stand en tot zijn werk, en met zijne tijdelijke nooddrift tevreden zijn, en elk moest betrekkelijk den naam, roem en heerlgkheid daarvan uitroepen: Voor u, o, Salomo! zijn de duizend zilverlingen ; en vrienden ! hieruit spruiten allerlei verdeeldheden onder het gemeen voort.

b. Ook is een krachtig bewijs, dat een land in het gemeen ziek is, als het overal scheelt, en ontsteld is van het hoofd tot de voetzool; **namelijk**, van den koning en priester tot den gemeenen man, en zoo-wel onder vroom als onvroom. O! dan is het gansche hoofd krank, en het gansche hart mat, gelijk wij lezen van Israël, Jes. 1: 5, 6.

1. De koningen, (onder de benaming van herders, 1 Kon. 22 : 17) leefden in het zondigen tegen God. Van Jerobeams tijd tot Ammon toe, lezen wij, Ezech. 22 : 27, waren hunne vorsten in het midden van hen als wolven, om eenen roof te rooven. om zielen te verderven, om gierigheid te plegen, die hielden den afgod in den lande het hoofd boven.

2. De profeten profeteerden valschelijk, en wel door Baäl, en echter zeiden zij: zoo zegt de Heere, Jer. 23 : 21, 23. Zij pleisterden met

looze kalk, en aten de zielen op, gelijk een brullende leeuw, die eenen roof roof, Ezech. 22 : 25, 28.

3. De priesters waren blind; zij konden God in zijne wegen van oordeelen en zegeningen niet meer zien, Ps. 106 : 7. Zij verhinderden anderen het koninkrijk Gods in te gaan en deden Gods wet geweld aan, geen onderscheid makende tusschen het heiligen en het onheiligen, (op zijn Korachs) en ontheiligende dus de heilige dingen, ja, konden het wijken Gods gemakkelijk dragen, Richt. 6: 13, daar zij gesteld waren om het volk den weg van vernedering en van verzoening met God in den Messias, te leeren, en om hen tot den Heere te doen wederkeeren, en om dus het verdere wijken Gods te voorkomen.

4. De schrift- of wetgeleerden (onderscheiden van de priesters, Jer. 8 : 8) kenden God niet, en zij moesten de wet leeren; zij leerden geene waarheid, Ezech. 22: 26, vergel. Matth. 5 : 19, 20 en 25 : 6, 9. Zij verborgen hunne oogen van Godssabbaten en maakten Gods gebod krachteloos; ja, zelfs ten tijde van Christus ontbonden zij het gebod, en leerden den menschen alzoo; en wat zij nog leerden naar het Woord van God, dat deden zij niet, Matth. 23 : 2, 3. Jezus zegt, dat zij zoo deden in navolging van hunne goddelooze vaders, die hadden ook zoo gedaan.

5. Daarbij zooals de voorgangers waren, zoo was al het volk. O! door de ontbinding van Gods gebod kwam het zware verval in de zeden; zij leefden ongebonden in allerlei grove zonden, Jer. 2 : 4-13. Ezech. 22: 29. Zij vermengden zich met de Heidenen, en leerden hunne werken, Ps. 106: 35-37. Vergelijkt hierbij nu ons Nederland eens, en of het bij ons ook niet overal scheelt.

c. **Eindelijk**, dan is een land of een volk in het algemeen, ja ook een mensch in het bijzonder, wel doodelijk ziek, en het is een klaar bewijs, ja, een zwart merkteeken, namelijk, als de beste heelmeeesters niet' alleen een zwaar hoofd hebben, dat bij ons plaats heeft; maar als die de schouders optrekken en hunne handen daar aftrekken moeten, voor welk laatste uit te zien is, dat God ons land beware en dat Hij ons redde, eer het tot die hoogte komt. Vrienden! ik versta hierdoor:

Als Gods beste knechten en kinderen, de ervarensten in het onderscheiden van de teekenen der tijden naar het Heilig Woord, die het nauwste met God verkeerden, en daarin langs den weg van diepen ootmoed worden bewaard, en dus veel vrede van binnen en veel toegang tot Gods troon met hunne eigene en ook met andere bijzondere of algemeene nooden en lasten hebben, en die daar voor dien troon, onder dat zalig oog, alles zoonabij kunnen brengen, en daar dan gesterkt worden in de hoop; ik zeg, als die godzaligen met de zaak van een zeker bijzonder mensch, of van een zeker land of volk in het algemeen, ook zoo zoeken te handelen voor den troon, en daar mede naar trachten om ook zoo te doen; dat zij dan, namelijk, bij het operen van dat, eene geslotene deur vinden; evenals het Mozes ging,

Deut. 3 : 26. God laat hem alles toe, maar aangaande eene zaak, die hij begeerde, daarin vertoornde God Zich op Mozes, om Israëls wil, zoodat hij er niet meer van spreken mocht; het **zij** u genoeg, zegt God tot Mozes, spreekt niet meer tot Mij van deze zaken. Ja, als God goede beloften aan dezulken, voor hen **zelve**n, en betrekkelijk de hunnen, hun zaad en anderen, gunstig toedient, van allerlei vrede, en bewaring in het vuur en in het water, **en** intengendeel dat hun hart, betrekkelijk die andere zaak, vervult met de grimmigheid des Heeren, met die schelding huns **Gods**, zoodat **zij** (wegens eene harde zaak, die God hun doet zien) wel eens **zijn** **gelijk** die kinderen, Jes. 51: 20, die daar in bezwijming liggen, en **zij** dus eindigen moeten met te berusten in die eeuwige rechtvaardige bestelling, in dien uitvoer van dien eeuwigen en souverainen raad. O! dan willen **zij** verder den **Heere** maar aanbidden, prijzen en verhoogen, en de oordeelen navolgen, Ps. 94 : 15, zuchtende, dat ze maar mogen wederkeeren tot de gerechtigheid. Ziet daar, vrienden! eenige bewijzen gegeven; o ! het is God alleen, die de zaak te zien, te gelooven, en om er verstandig op te merken, moet geven. O, mocht elk er om naar boven opzien!

TOEPASSING.

A. O. vrienden ! mochten wii **gens** beginnen te zien. hoe al die zware wegen 'van tegenheden, die **de groote God** met ons'land houdt. **zoo-**wel als deze **verbodsdag** in hethooge doeleinde **Gods** zijn, of om bij trappen ons land en de kerk in hetzelfde uit te roeien, of om ons tot onszelven te brengen, en dus voorwerpen voor waarachtige genezing te maken, zoodat God nog eens weder in genade onder ons zal komen, en dat uit de **puinhoven**. uit het **gruis**. de straten en grachten in **be-**nauwdheid der' **jiiden** **nog** eens weder zullen **gebouwd** worden.

a. Omtrent het **eerstgenoemde** doeleinde **Gouds** zijn wel verscheidene gronden van **vrees**; **zoo** ging het met Silo, **waar Gods** naam in het eerst **zoo** zichtbaar gewoond had, Jer. 7: 12, daar kwam de arke daarna niet weer in. Ziet, (zegt God) wat Ik te Silo gedaan heb. Ja, **zoo** is het met vele gemeenten (waaraan Paulus brieven schreef. en ook met de kerken in Azië, die (bij onze gemeenten gezien) oneindig heerlijker waren) gegaan ; als ziende en vreezende met een Jeremia, en met een Mozes, lasten en uitstorting. O vrienden! dit kome de Heere voor en drukke het op het hart van al zijn volk, ja, geve er elk inwoner des lands wat van op te merken!

b. Maar omtrent het **laatstgenoemde** doeleinde **Gods** zijn wederom verscheidene gronden van hoop. **Wij** hebben in vorigen tijd over de gronden van **vrees** en hoop ons weleens **breeder** uitgelaten en tegen elkander overgesteld. Door den inhoud van de hoop versta ik dit, **namelijk**: of het einde van al de donkere wegen nog eens licht, en of het einde van al de roeden, naar Ps. 89 : 33, 34, nog eens **goeder-**tierenheid mocht **zijn** of worden.

Maar vrienden ! eer dat komt, o! hoe zal het er hagelen. Jes 32 . 19. En wat zullen Gods kinderen nog noodig hebben om eerst voor zichzelf op de been te raken, en om hunne binnenkamer te bekomen, tot de felle gramschap zal zijn overgegaan!

B. Ziet eens (als God zijne vreemde wegen nog eens aan Nederland tot zulk een heerlijk einde heiligen zal.)

a. Van welke kwalen ons land dan (door middel der oordeelen en den Geest daaronder) zal moeten genezen worden; **namelijk:**

1. Van zijne blinde en onafroepelijke doofheid. Hierdoor is het, dat men geene oordeelen als oordeelen ziet, ja, dat men geenen God of geene zonden in de oordeelen ziet alsmede dat men het alarm-geschrei, 'het benauwde geschreeuw van Gods beste volk en knechten, al die stemmen achter zich niet hoort; gelijk ook dat men geene bannen kent noch merkt, veel minder opzoekt, gelijk Joz. 7 en Ezra 9. Ja, hierdoor is het, dat de onwetendheid en onkunde zoo verre gaan in het gemeen, dat men niet meer weet, welke de gunstige weg Gods tot herstelling van land en kerk zoude kunnen zijn, en dat men blind is en blijft in de geschiedenissen van zijn eigen land. O! hoe weinigen, onder vroom en onvroom, vatten en dragen voor God op hun hart, dat de groote God ons arme landje tegen den toen allermachtigsten vorst van gansch Europa, in eenen tachtigjarigen oorlog niet alleen heeft bewaard, (gelijk het brandende braambosch in dat vuur, zonder te verteren) maar ook dat de Heere ons daaronder groot en ontzaglijk heeft gemaakt, en eenen naam van ons door alle landen heeft doen uitgaan, zoodat wij de einden der aarde als het ware begrepen hebben met de armen van onzen Staat. O vrienden! keizer, koningen, het gansche huis van Oostenrijk, moesten allen bekennen, dat de Heere God met Nederland was, ja, dat bij hen tegen ons land geene macht meer was overgebleven; daarbij ook, dat na het sluiten van den vrede met Spanje (met Gods vijand) de God van den hemel ons land zoo merkbaar is tegengekomen. Toen was het zoo, hoe grooter wij werden, hoe meer wij God verlieten; ja toen men begon vrede te roepen zonder gevaar, zijn de plagen Gods aangevangen, en zijn wij van dien tijd af, bijzonder omtrent het jaar 1600 wonderlijk gedaald. Mochten wij hierin ons land in zijne tegenwoordige omstandigheden, als in eenen spiegel, zien, en recht ter harte nemen, hoe spoedig God, volgens Jes. 42 : 16 en Jer. 13 : 16, het licht zou kunnen stellen tot eene schaduw des doods. Ziet vrienden! hoe men die dingen weten en opmerken moet, zal men kunnen bidden.

2. Van zijne verharding, ongevoeligheid, hoogmoed, dartelheid en Godvergetenheid. O! de slaapziekte is algemeen en onder allen, en in dien dommel (mag men zeggen) geschiedt alles. Ziet het maar eens sedert de vredehandeling hier te Utrecht, wanneer er zooveel vreemde natiën in ons land en in onze stad waren, die ook hunne landszonde medebrachten. O! wat zijn er sedert eene macht van zonden, van zondige gewoonten en van een onmatig, groot en trotsch gedrag overgebleven en ingebroken! Ja, wat zijn er eene menigte familiën,

die te voren burgerlijk en uiterlijk zeer godsdienstig waren, verbasterd en verwilderd, zoodat de nageslachten nu niet beter weten, of alles behoort, zooals het nu is!

3. Van zijne ontrouwheid aan God, in het verlaten van zijnen rotssteen; o ! dat is smartelijk voor elk, die God liefheeft. Het land, het volk in het gemeen heeft zijne eerste liefde en erkentelijkheid verlaten; ja, het doet vergelding aan den Heere met afgoderijen, met allerlei gruwelen en met al, wat God mishaagt, Jer. 43: 7—10; daarbij in het afkeeren van zijne dierbare grondwetten, volgens welke de godsdienst, naar den Bijbel als de allervoornaamste zuil en pilaar van onze staatsregeering moest geschat worden; nu de godsdienst, die de Heere bij de oprichting van onze republiek ons geschonken heeft, zoo hoog niet te schatten, en het land niet verloren te achten, als men hetzelfde kwijt is, dat gelijkt naar vrijzinnigheid. En wat blijkt zulks uit de weinige zorg voor de voortzetting van onzen godsdienst in de heidensche landen en zelfs onder ons, waarin het pseudom ons den weg wijst, hoe wij doen moeten, tot onze beschaming; ja, ook in het laag vallen op de zuivere leer der waarheid en op de goddelijke, eenvoudige uitlegging, waarbij land en kerk groot geworden zijn, en Gods kinderen plachten te groeien en toe te nemen. Toen ging men nederiger en eenvoudiger ter kerk, en zag men wat meer over het middel heen op den Heere; maar nu leeft men wat soberder, met heeft zulken honger niet; nu moet men telkens wat nieuws, wat lekkers, wat ongemeens hebben, of men is niet voldaan, gelijk zieken lieden eigen is.

4. Van zijne uitering: vrienden ! ziet het voor uwe oogen, hoe wij bij eenen grooten, dertigjarigen vrede, en daarin bij den overvloed en bij de goedkoopheid verteerd; verarmd, ja, gezonken zjn. O! Immers is God ons geweest als een verderver, in al den zegen tot eene vertering; wij misten immers overal zijn gunst in. Zware verstopping veroorzaakt pleuris, en pleuris toring. O! wat zijn daar verstoppingen in het geestelijke: het hart wordt niet los in belijdenis en uitbreiding van zonden voor God; en in het tijdelijke, daar is geen behoorlijke omloop van het bloed, ik meen, het geld loopt in Nederland onder alle ingezetenen zooniet om door den handel, zoodat elk een matig bestaan heeft; al is er geld, het ligt hier en daar op hoopen; ja, wat zit de eene mensch, en dat nog hooger gaat, de eene Christen den anderen in zijne ingewanden, en dat door de kracht van de zondige eigenheid, hoogmoed en nijdigheid. Salomo zegt, Spr. 14: 30, dat nijd is eene verrotting der beenderen. O! niet alleen dat de liefde van Velen is verkoud, en dat de een des anderen voorspoed en welzijn niet zoekt, maar het tegenovergestelde heeft niet weinig het hart bezet; dit uitteren is eene doodelijke kwaal.

5. Van zijne kwaardaardigheid, *die eene bij den mensch ongeneeslijke ziekte is, waarop genoegzaam alle geneesmiddelen afstuiten en vruchteloos zijn: o! dit is ons land tegen God, in het tergen van den Heere met gruwelen; in het verbitteren van den Heere met niet

te willen hervormen naar wet en getuigenis; ja, in het willen en zoeken, tegen God en zijne oordeelen aan, vol te houden; o! arm schepsel, wie heeft dat ooit gedaan, en vrede gehad? Job 9 : 4. Daarbij in het wederstaan van de verordeningen Gods; o! mensch, waar is een recht gedrag van meerderen omtrent hunne minderen? Waar is liefde tot de zielen, en teerheid des gemoeds over die, waarover God den eenen en anderen gesteld heeft? En waar is een recht ondergeschikt gedrag onder zijne meerderen uit liefde tot God, en niet door dwang? O! waar dit gemist wordt, wil de Heere de aarde met den ban slaan, Mal. 4 : 6. Ja, ook in het opstaan tegen den Geneesmeester Israëls, in het verachten, verwaarloozen en afwijzen van zijne geneesmiddelen, die Hij zoo gedurig toedient; vrienden! dit hoopt wat schuld op.

6. Eindelijk ook van zijne valsche hoop en vrees, hetwelk zieken niet zelden eigen is; zoo is het gesteld met de groote menigte der Nederlanders: of zij hopen zonder grond, en roepen vrede zonder gevaar, dan als het tijd van treuren en vreezen is wegens de aanwassende zonden, of zij vreezen onmatig, en daar is van rondom geklaag, als Heidenen, die geene hoop hebben, als God het bang begint te maken. Doch recht anders is het met Gods beste volk; als de wereld hen roept, en spot met hen, die treuren, dan verbergen zij zich, en verwachten oordeelen; en als verschrikkingen de goddeloozen aangrijpen als een wervelwind, dan heffen zij hun hoofd op, en zitten wel eens met eenen Elisa in hun Dothan, in hunne rust, werkende dan met den Heere en met zijne goede woorden en beloften.

b. Zullen wij ooit gegronde hoop scheppen op waarachtige genezing, o! vrienden, (dan zal elk onzer het gevaar, waarin wij zijn, ter harte moeten nemen;) het kan haast met ons worden: wie ten zwaarde, ten zwaarde; "wie ten honger, ten honger, en wie ter pestilentie, ter pestilentie; zoodat de overgeblevenen van het eene oordeel door 'het andere worden getroffen en afgemaaid, ja, dat het alles komt als eene vastelijk beslotene verwoesting. Gevolgelyk: zullen wij gegronde hoop krijgen op genezing:

1. Zoo zal elk gezicht, gevoel en gewicht van schulden en zonden op zijn hart moeten krijgen; hij zal op zijn aangezicht in zijne schuld voor God moeten neêrvallen, prijzende *de eeuwige lankmoedigheid, en belijdende zonder verheeling zijne bijzondere en 's lands Godtergende zonden en afkeeringen van hervorming; o! hij zal leven moeten in deze dingen aan God te klagen; ja, hij zal met de bannen en af-goderijen, met de doorbrekende Godverloochening en vrijgeesterij, met het licht achten en oneerbiedig behandelen van Gods boek en eeuwige waarheden, met de doorbrekende en Godtergende sabbatschenderij, met het God berooven, met het leven naar voorbeelden, en met al zijne en zijns huizes gewone zonden, zich stellen moeten in het licht van Gods 'aangezicht; ook zal hij daar met zijn gansche hart erkennen moeten, niet waardig te zijn, dat de Heere aan hem of aan het land Zich zou laten gelegen liggen.